

ΕΤΑΠΙ ΟΤΙΝΙΟΒΑΝΝΙΑ ΙΝΤΕΛΕΚΤΥΑΛΝΟΓΟ ΠΟΤΕΝΤΙΑΛΥ ΠΙΔΠΡΙΕΜΣΤΒΑ

ΥΔΚ 005.336.4:005.585

Βολίκοβ Β. Β.

Ροζγλιανυτο πιταννυ κλαδνυοτυ νιρηνυονυ πρாகτιυκνυ προβλεμ υ σφερυ οτινυοβαννυα ιντελεκτυαλνυο ποτεντυαλνυο πιδπριεμστυα. Ζαζναυοενυ, υο ισνυουοι πιδυοδι, υαυ νιζναυαουοτυ προυεσ οτινυο ιντελεκτυαλνυο ποτεντυαλνυο πιδπριεμστυα, ε οβλεμυοενυοι. Ακυεντυοβανυο υαγυ νυ οβγρυντυοβαννυι εταπυνυ προυεσυ οτινυοβαννυα ιντελεκτυαλνυο ποτεντυαλνυο πιδπριεμστυα τα υτουοεννυι ιυ κλαδυ νυ οσνυουι υαγαλνυοεννυο ι υστυεματυζατυοι τηορετυκο-μεθοδυκνυνυ πιδυοδυνυ. Δυα οβγρυντυοβαννυα ποσλιδυοβνυοτυ τα ζμυστυ εταπυνυ προυεσυ οτινυοβαννυα ιντελεκτυαλνυο ποτεντυαλνυο πιδπριεμστυα νυκορυστυανυο ρεζυλτυατυ αναλυου δοσλιδυοενυ αυτορσυκνυνυ πιδυοδυνυ. Δυα οτινυοβαννυα εφεκτυβνυοτυ καπυταλυ, μεθοδυκνυ οτινυο κρυγοοβυγυ καπυταλυ, οτινυοβαννυα προγνυοζνυο-ροζραυονυκουοι νυρτυοτυ βυζνυεσυ, οτινυοβαννυα κνυοκρυντυκνυνυ περευαγ πιδπριεμστυα τηουο. Ζαζναυοενυ, υο οτινυοβαννυα ιντελεκτυαλνυο ποτεντυαλνυο πιδπριεμστυα – υε κλαδυκνυ προυεσ, υαυ προπνυουετυα προυοδυτυ νυ υοτυρυ εταπυ: νυζναυοεννυα προβλεμ φορμυοβαννυα ι νυκορυστυαννυα ιντελεκτυαλνυο ποτεντυαλνυο τα ιυ κνυοκρυντυοβαννυα; πιδγροτυοβυα δυο προυεδυοννυα οτινυο ιντελεκτυαλνυο ποτεντυαλνυο; ζβυρ ινφορματυοι τα ροζραυονυο ποκαζνυοκνυνυ; νυζναυοεννυα εφεκτυβνυοτυ νυκορυστυαννυα ιντελεκτυαλνυο ποτεντυαλνυο τα φορμυοβαννυα ζαυοδυνυ υοδυο ιυ πιδυοβυζνυοεννυα. Οβγρυντυοβαννυο προυεσ οτινυο ιντελεκτυαλνυο ποτεντυαλνυο ζαπροπνυοβαννυο νυκορυστυοβυο νυα νυζναυοεννυα ιυο σπραυεδυοδυοι νυρτυοτυ, υο μεα εστυ οσνυοβυο νυ προυεσυ ροζροβυκνυ στρατηγυ πιδπριεμστυα τα ναδυτυ μοδυβυλνυοτυ νυα νυοτυρνατυβνυο πιδυοδυο τα υλυαυ πιδυοβυζνυοεννυα εφεκτυβνυοτυ νυκορυστυαννυα λυοδυσυογυ, στυκτυορτυκνυο, σποδυοβυζνυο καπυταλυ τα ιντελεκτυαλνυο ποτεντυαλνυο ποτεντυαλνυο ινυολυο.

Κλυουοι κλυοα: ιντελεκτυαλνυο ποτεντυαλνυο πιδπριεμστυα, ιντελεκτυαλνυο καπυταλνυο, ιντελεκτυαλνυα νυλσνυοτυ, λυοδυσυοκνυο καπυταλνυο, στυκτυορτυκνυο καπυταλνυο, σποδυοβυζνυο καπυταλνυο, οτινυο.

ΕΤΑΠΥ ΟΤΕΝΙΒΑΝΝΙΑ ΙΝΤΕΛΕΚΤΥΑΛΝΟΓΟ ΠΟΤΕΝΤΙΑΛΑ ΠΡΕΔΠΡΙΑΤΥΑ

ΥΔΚ 005.336.4:005.585

Βολίκοβ Β. Β.

Ρασσμοτρυνυ νυοπροσυ σλοδυκνυοτυ ρεσηνυα πρாகτυεσυκνυ προβλεμ νυ σφερε οτενυο ιντελεκτυαλνυο ποτεντυαλνυο πρεδπρρυατυα. Υκαζανυ, υο συυεστυουοι ποδυοδυο, οπρεδελυαουοι οτενυοβαννυα ιντελεκτυαλνυο ποτεντυαλνυο πρεδπρρυατυα, ογρानυοενυο. Ακυεντυοβανυο νυμυα νυ οβοσνυοβαννυο εταπυνυ προυεσυ οτενυο ιντελεκτυαλνυο ποτεντυαλνυο πρεδπρρυατυα ι υτουοεννυο ιυ σοστυα νυ οσνυοβυο οβογυοεννυο ι στυεματυζατυοι τηορετυκο-μεθοδυκνυκνυ ποδυοδυνυ. Δυα οβοσνυοβαννυα ποσλεδυοαυεστυοβνυοτυ ι σοδυρυνυατυα εταπυνυ προυεσυ οτενυο ιντελεκτυαλνυο ποτεντυαλνυο πρεδπρρυατυα ισπολυοζαννυο ρεζυλτυατυ αναλυο ισσυοδυοβαννυο αυτορσυκνυνυ ποδυοδυο κ οτενυο εφεκτυβνυοτυ καπυταλυ, οτενυο κνυοκρυντυκνυ πρεδπρρυατυα, οτενυο προγνυοζνυο-ρασυετυοι στυοιμυοτυ βυζνυεσυ, οτενυο κνυοκρυντυκνυ πρεδπρρυατυα ι τη. π. Υκαζανυ, υο οτενυο ιντελεκτυαλνυο ποτεντυαλνυο πρεδπρρυατυα – οτυ σλοδυκνυο προυεσ, κοτυορυοι πρεδπρλαγετυα προυοδυτυ νυ υετυορυ εταπυ: οπρεδελυοεννυα προβλεμ φορμυοβαννυο ι ισπολυοβαννυο ιντελεκτυαλνυο ποτεντυαλνυο ι ιυ κνυοκρυντυοβαννυα; ποδυογροτυοβυα κ προυεδυοννυα οτενυο ιντελεκτυαλνυο ποτεντυαλνυο; σβορ ινφορματυοι ι ρασυετυο ποκαζατυοι δυα οπρεδελυοεννυα εφεκτυβνυοτυ ισπολυοβαννυο ιντελεκτυαλνυο ποτεντυαλνυο ι φορμυοβαννυο μεροπρρυατυα πο εε ποδυοβυζνυοεννυο. Οβοσνυοβαννυο προυεσ οτενυο ιντελεκτυαλνυο ποτεντυαλνυο πρεδπρρυατυα οπρεδελυοεννυο ισπολυοβαννυο δυα οπρεδελυοεννυα εο σπραυεδυοδυοι στυοιμυοτυ, κοτυορυα δοδυλνυα στυαυ οσνυοβυο πρυ ραζροβυκνυ στρατηγυ πρεδπρρυατυα ι πρεδοστυαβυτυ νυοδυοβυλνυοτυ προυα νυοτυρνατυβνυο ποδυοδυο ι πυτυ ποδυοβυζνυοεννυα εφεκτυβνυοτυ ισπολυοβαννυο υελουεσυογυο,

структурного, потребительского капитала и интеллектуального потенциала в целом.

Ключевые слова: интеллектуальный потенциал предприятия, интеллектуальный капитал, интеллектуальная собственность, человеческий капитал, структурный капитал, потребительский капитал, оценка.

STAGES OF ENTERPRISES INTELLECTUAL POTENTIAL ASSESSMENT

UDC 005.336.4:005.585

V. Volikov

The article deals with the problems related to companies' intellectual potential assessment. It has been noted that the existing approaches which define the process of estimating intellectual potential of a company is limited. Special attention has been paid to proving the stages of the process of company's intellectual potential assessment and their composition based on generalization and systematization of theoretical and methodological approaches. To study the sequence and content of these evaluation process stages the results of researches of authors' approaches to evaluating capital's effectiveness, methodology for assessing the capitals circulation, assessing the forecast of a business's estimated value, as well as enterprise's competitive advantages have been used. It has been emphasized that an enterprise's intellectual potential is a complex process that should include four stages: defining the problems of formation and use of intellectual capacity and their specification; preparation for assessing the intellectual capacity; data collection and calculation of the indexes defining the effectiveness of intellectual capacity usage and developing the measures for its improvement. The grounded process of assessing the intellectual capacity is proposed to be used to determine its fair value necessary for company strategy development so that to identify alternative approaches and ways to improve the effectiveness of human, structural, consumer capital and intellectual potential in general.

Keywords: enterprise's intellectual potential, intellectual capital, intellectual property, human capital, structural capital, consumer capital, assessment.

Наявність певної невідповідності між сучасними теоретичними здобутками і практичним їх застосуванням у сфері оцінки інтелектуального потенціалу підприємства потребує уточнення цього процесу та обґрунтування сутності його етапів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій довів, що питанням оцінки у сфері інтелектуального капіталу (ІК), інтелектуального потенціалу та інтелектуальної власності (ІВ) приділяється значна увага у роботах закордонних та вітчизняних вчених, таких, як: М. Бендіков, О. Бутнік-Сіверський, Е. Брукінг, Ю. Варфоломєєва, Н. Гавкалова, М. Дороніна, Ю. Іванов, М. Кизим, А. Козирев, І. Мойсеєнко, М. Семикіна, В. Супрун, Т. Стюард, В. Хаустова, П. Цибульов, І. Чмутова та ін. [1 – 17]. Ці дослідження проводились на рівні країни [3; 5; 9; 12 – 14; 16], галузі [5; 12; 15], підприємств [2 – 8; 11 – 14; 16 – 18] та окремої особистості [3; 5; 6; 12; 14; 16]. Однак слід відмітити про

недостатню увагу до процесу оцінки саме інтелектуального потенціалу підприємства та сутності його етапів.

Метою статті є обґрунтування етапів процесу оцінювання інтелектуального потенціалу підприємства та уточнення їх складу на основі узагальнення й систематизації теоретико-методичних підходів.

Складність вирішення практичних проблем у сфері оцінки інтелектуального потенціалу підприємства пов'язана, насамперед, із відсутністю єдиної визначеної методології та розбіжністю думок фахівців у цій сфері, що потребує вирішення низки питань – економічних, юридичних, бухгалтерського обліку, аудиту тощо.

Дослідження авторських підходів (рис. 1) щодо аналізу й оцінки капіталу та потенціалу підприємства, оцінювання бізнесу тощо надають можливість визначити основні елементи, з яких формується методологія оцінки ІП підприємства.

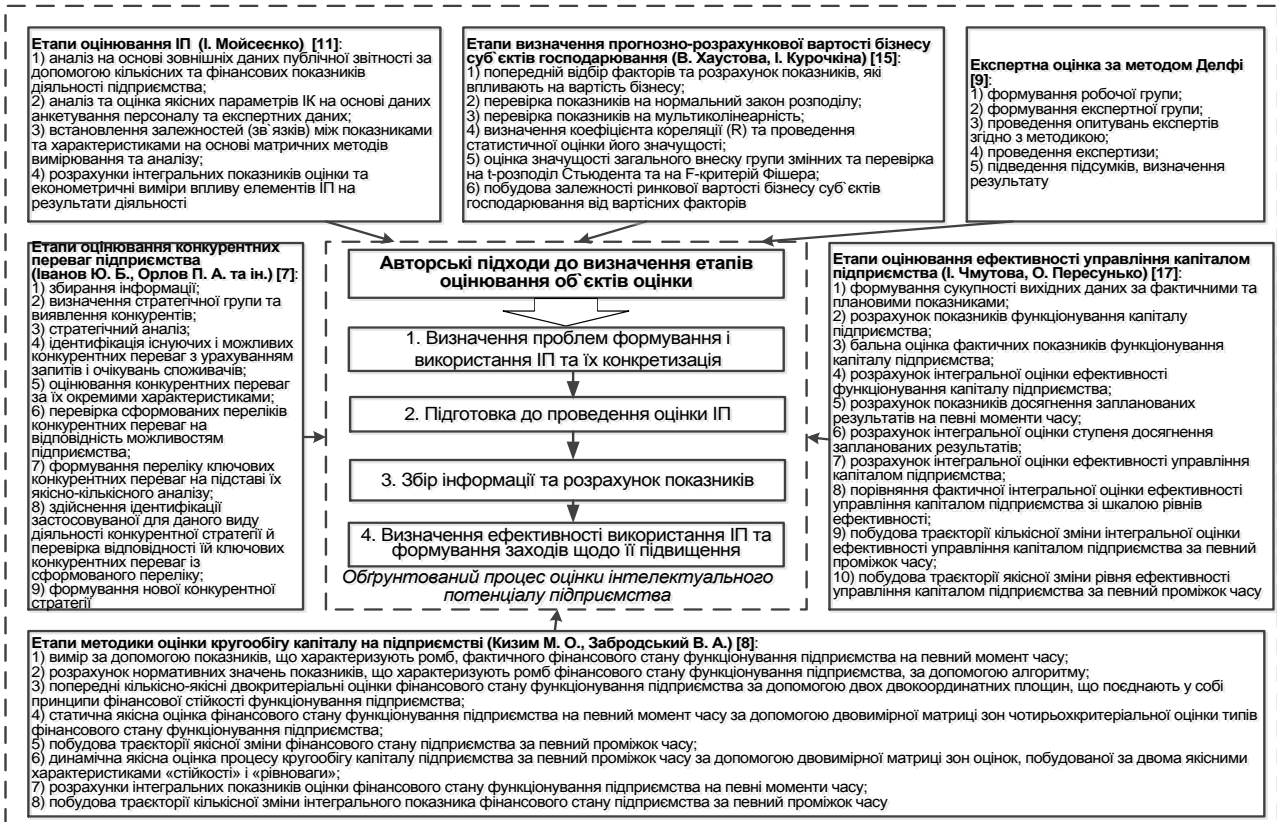

Рис. 1. Обґрунтування процесу оцінювання ІП на основі авторських підходів

Аналіз підходів у сфері оцінки, зазначених на рис. 1, надає можливість визначити основні етапи та їх сутність.

Так, автори І. Іванов, П. Орлов та інші у роботі [7] пропонують 9 етапів оцінювання конкурентних переваг підприємства, згідно з якими на основі зібраної інформації визначають стратегічні групи та виявляють конкурентів. Підґрунтям для ідентифікації та оцінки можливих переваг є запити й очікування споживачів. Важливим етапом є перевірка сформованих конкурентних переваг підприємства його можливостям, що стане основою для формування остаточних ключових конкурентних переваг підприємства, які необхідно перевірити на відповідність стратегії підприємства та у разі потреби сформулювати нову конкурентну стратегію. Цей підхід [7] надає можливість оцінити інтелектуальний потенціал підприємства частково, тільки у складі конкурентних переваг без урахування його структури та особливостей.

Запропоновані групою авторів [8] етапи методики оцінки кругообігу капіталу на підприємстві засновані на показниках, що характеризують ромб фактичного фінансового стану функціонування підприємства на певний момент часу і розраховані за допомогою відповідного алгоритму з урахуванням принципів фінансової стійкості. Для якісної статичної оцінки фінансового стану функціонування підприємства на певний момент часу використовується двовимірна матриця зон чотирьохкритеріальної оцінки та будується траєкторія якісної зміни фінансового стану підприємства за певний проміжок часу. Динамічна якісна оцінка процесу кругообігу капіталу підприємства за певний проміжок часу здійснюється за допомогою двовимірної матриці зон оцінок, яка побудована на основі інформації щодо двох якісних характеристик: "стійкості" та "рівноваги". Отримані результати використовуються для розрахунку інтегральних показників оцінки фінансового стану підприємства на певні моменти часу та побудови траєкторії кількісної зміни

інтегрального показника за певний проміжок часу. Розвиток інтелектуального потенціалу значною мірою залежить від фінансової стійкості підприємства, тому ці показники частково використовуються для оцінки інтелектуального потенціалу. Але це тільки складова, що не дає можливості повною мірою оцінити ІП підприємства.

Для оцінки якості цільових програм державної підтримки розвитку малого бізнесу М. Кизим та інші автори [9] пропонують використовувати метод Делфі. Наявність описаного досвіду щодо використання цього методу в сучасній літературі надає можливість його частково використовувати для оцінки інтелектуального потенціалу. По-перше, при відборі та формуванні робочої групи експертів у сфері інтелектуального капіталу, інтелектуального потенціалу та інтелектуальної власності з урахуванням наявного у них відповідного досвіду. По-друге, у розробці анкет, що забезпечать збір потрібної інформації для проведення аналізу та оцінки. По-третє, при проведенні аналізу отриманих результатів розрахунків та оцінці інтелектуального потенціалу підприємства зі складанням рекомендацій щодо вдосконалення його використання.

Оцінку інтелектуального потенціалу підприємства за чотирма етапами пропонує здійснювати І. Мойсеєнко [11], а саме: 1) аналіз на основі зовнішніх даних публічної звітності за допомогою кількісних та фінансових показників діяльності підприємства; 2) аналіз та оцінка якісних параметрів інтелектуального капіталу на основі даних анкетування персоналу та експертних даних; 3) встановлення залежностей (зв'язків) між показниками та характеристиками на основі матричних методів вимірювання й аналізу; 4) розрахунки інтегральних показників оцінки та економічних впливу елементів інтелектуального потенціалу на результати діяльності. На основі аналізу результатів досліджень І. Мойсеєнко можна зробити висновок, що для

оцінки інтелектуального потенціалу підприємства доцільно використовувати показники оцінки складових інтелектуального капіталу підприємства, а саме: людського, структурного та споживчого капіталу.

Для оцінки бізнесу суб'єктів господарювання В. Хаустова та І. Курочкіна [15] пропонують такі етапи визначення його прогнозно-розрахункової вартості, що вміщують: попередній відбір факторів і розрахунок показників, які впливають на вартість бізнесу; перевірку показників на нормальний закон розподілу та мультиколінеарність; визначення коефіцієнта кореляції та проведення статистичної оцінки його значущості; оцінку значущості загального внеску групи змінних і перевірку на t-розподіл Стюдента та на F-критерій Фішера; побудову залежності ринкової вартості бізнесу суб'єктів господарювання від вартісних факторів. Дослідження сутності цих етапів надає можливість використовувати досвід щодо визначення основних груп факторів, які впливають на формування, використання й розвиток інтелектуального потенціалу підприємства, та відбору попереднього переліку показників за складовими інтелектуального капіталу (людський, структурний та спожив-

чий капітал), які стануть основою для формування системи показників оцінки інтелектуального потенціалу підприємства.

Автори І. Чмутова та О. Пересунько у своїй роботі [17] пропонують етапи оцінювання ефективності управління капіталом підприємства. Для оцінки використовуються планові й фактичні показники, на основі яких розраховується інтегральний показник функціонування капіталу підприємства та порівнюється із запланованим. Дослідження сутності наведених етапів надає можливість використовувати досвід щодо оцінки управління з використанням шкали рівнів ефективності й побудовою траєкторії кількісної та якісної змін оцінки за певний проміжок часу.

Таким чином, для обґрунтування послідовності та змісту етапів процесу оцінки інтелектуального потенціалу підприємства використано результати аналізу досліджень наведених авторських підходів [7 – 9; 11; 15; 17; 25].

Оцінка інтелектуального потенціалу підприємства – це складний процес і на основі аналізу робіт [1 – 6; 10; 12 – 14; 16; 18 – 26] та результатів авторських досліджень [7 – 9; 11; 15; 17] пропонуються основні чотири етапи процесу щодо оцінки інтелектуального потенціалу підприємства (рис. 2).

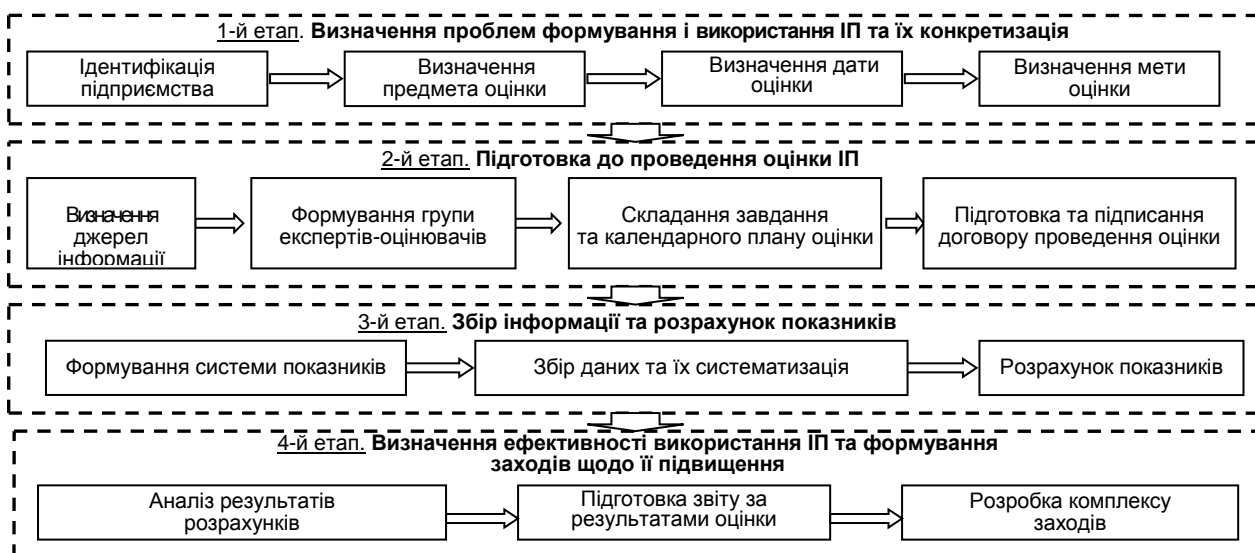

Рис. 2. Процес оцінювання інтелектуального потенціалу підприємства

Перший етап – це визначення проблем формування і використання інтелектуального потенціалу та їх конкретизація, вміщує таке:

ідентифікацію підприємства. Повна й скорочена назва підприємства, організаційно-правова форма господарювання, галузь, основні напрями виробництва товарів та послуг, місцезнаходження; визначення предмета оцінки. Це визначення переліку майнових прав, що будуть оцінені (права на матеріальні та нематеріальні активи підприємства, права на інтелектуальну власність співробітників тощо); визначення дати оцінки. Визначається з урахуванням цілей оцінки (продаж підприємства, підвищення ринкової вартості підприємства за рахунок розвитку інтелектуального капіталу тощо); визначення мети оцінки. Це досить важливий елемент, від якого залежить вибір методики оцінки інтелектуального потенціалу підприємства відповідно до виду вартості, що необхідно розрахувати.

Другий етап – це підготовка до проведення оцінки інтелектуального потенціалу, що передбачає:

визначення джерел інформації, що будуть використовуватися для оцінки інтелектуального потенціалу підприємства. Проведення інвентаризації інтелектуальної власності станом на дату оцінки інтелектуального потенціалу (виявлення ІВ, яка не використовується у виробництві товарів та послуг; перевірка чинності охоронних документів; правомірність авторських прав на ноу-хау та іншу ІВ, що зберігається засобами комерційної таємниці, тощо);

формування груп експертів-оцінювачів, що потребує ретельно врахувати кваліфікацію та наявність відповідних документів (сертифікатів), які дозволяють проведення оцінки;

складання завдання та календарного плану оцінки, від якого залежать якість і термін проведення оцінки;

підготовка та підписання договору проведення оцінки, який здійснюється на основі підготовленого завдання та календарного плану проведення оцінки.

Третій етап – це збір інформації та розрахунок показників, що вміщує:

формування системи показників. Здійснюється на основі попереднього відбору факторів, які впливають на людський, структурний і споживчий капітал та інтелектуальний потенціал у цілому, перевіряються показники на підпорядкованість нормальному закону розподілу, встановлюється залежність між показниками й характеристиками;

збір даних та їх систематизація. Це необхідно для розрахунку показників оцінки інтелектуального потенціалу на основі ретельного дослідження статистичної звітності підприємства, документів бухгалтерського обліку та інших звітів, що використовуються для внутрішнього документообігу на підприємстві щодо подальшої їх систематизації відповідно до вимог сформованої системи показників;

розрахунок показників. Це розрахунок узагальнених показників людського, структурного і споживчого капіталу та на їх основі інтегрального показника інтелектуального потенціалу підприємства.

Четвертий етап – визначення ефективності використання інтелектуального потенціалу та формування заходів щодо його підвищення:

аналіз результатів розрахунків. Це надає можливість визначити вплив основних факторів на формування, використання та розвиток інтелектуального потенціалу в цілому й за складовими (людський, структурний та споживчий капітал). Побудова матриць щодо оцінки інтелектуального потенціалу в цілому та людського, структурного й споживчого капіталу, що надає можливість наочно дослідити динаміку інтелектуального потенціалу підприємства і є основою для розробки комплексу заходів;

підготовка звіту за результатами оцінки. Звіт повинен містити основні розділи, а саме: опис об'єкта оцінки; висновок про вартість об'єкта оцінки та дату оцінки; мету проведення оцінки та обґрунтування вибору методів і підходів до оцінки; виклад припущень, у межах яких проводилась оцінка; опис та аналіз вихідних даних для розрахунку показників; аналіз розрахованих показників; висновки щодо використання інтелектуального потенціалу за складовими (ЛК, СтК, СпК); пропозиції щодо підвищення ефективності використання інтелектуального потенціалу підприємства;

розробка комплексу заходів. Сюди повинні вміщуватися рекомендації (пропозиції) для кожної окремої складової (людський, структурний та споживчий капітал) та інтелектуального потенціалу в цілому за функціями менеджменту, що є основою для прийняття управлінських рішень.

Обґрунтований процес оцінки інтелектуального потенціалу пропонується використовувати для визначення його справедливої вартості, що має стати основою при розробці стратегії підприємства й надати можливість виявити альтернативні підходи та шляхи щодо підвищення ефективності використання людського, структурного, споживчого капіталу й інтелектуального потенціалу в цілому.

Отже, проведений аналіз літературних джерел довів обмеженість існуючих підходів, які визначають процес оцінки інтелектуального потенціалу підприємства. Не всі автори розглядають його комплексно та системно.

Запропоновано послідовність оцінки інтелектуального потенціалу підприємства, яка містить такі чотири етапи: визначення проблем формування і використання ІП та їх конкретизація; підготовка до проведення оцінки ІП; збір інформації та розрахунок показників; визначення ефективності використання ІП та формування заходів щодо її підвищення.

Обґрунтовано етапи процесу оцінки інтелектуального потенціалу підприємства, що надає можливість практичного застосування цього процесу на основі використання складових інтелектуального капіталу (людський, структурний та споживчий капітал). Але недосконалість форм звітності підприємств унеможливіє поглиблений аналіз та оцінку інтелектуального потенціалу підприємства, що потребує додаткових досліджень та доопрацювання у цій сфері.

Література: 1. Бендиков М. Интеллектуальный капитал развивающейся фирмы: проблемы идентификации и измерения [Электронный ресурс] / М. Бендиков, Е. Джамай. – Режим доступа : <http://www.cfin.ru/press/management/2001-4/01.shtml>. 2. Бутнік-Сіверський О. Б. Интеллектуальный капитал (теоретический аспект) [Электронный ресурс] / О. Б. Бутнік-Сіверський. – Режим доступа : http://www.ipdo.kiev.ua/files/articles/butnik-siverskiy_intelektual_capital_theoretical_aspect.doc. 3. Брукинг Э. Интеллектуальный капитал / Э. Брукинг ; пер. с англ. под ред. Л. Н. Ковалик. – СПб. : Питер, 2001. – 288 с. 4. Варфоломеева Ю. А. Интеллектуальная собственность в условиях инновационного развития : монография / Ю. А. Варфоломеева. – М. : Ось-89, 2006. – 144 с. 5. Гавкалова Н. Л. Формування та використання інтелектуального капіталу : наукове видання / Н. Л. Гавкалова, Н. С. Маркова. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2006. – 252 с. 6. Дороніна М. С. Соціальний капітал виробничої організації : монографія / М. С. Дороніна, А. І. Нечепуренко ; за заг. ред. докт. екон. наук, професора Дороніної М. С. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2011. – 232 с. 7. Иванов Ю. Б. Конкурентні переваги підприємства: оцінка, формування та розвиток : монографія / Ю. Б. Иванов, П. А. Орлов, О. Ю. Иванова. – Х. : ВД "ИНЖЕК", 2008. – 352 с.

8. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства : монографія / М. О. Кизим, В. А. Забродський, В. А. Зінченко та ін. – Х. : Видавничий Дім "ІНЖЕК", 2003. – 144 с. 9. Кизим М. О. Оцінка якості цільових програм державної підтримки розвитку малого бізнесу : монографія / М. О. Кизим, І. Ю. Матюшенко, Н. І. Полтарак. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2009. – 328 с. 10. Козырев А. Н. Оценка стоимости нематериальных активов и интеллектуальной собственности / А. Н. Козырев, В. Л. Макаров. – М. : Интерреклама, 2003. – 352 с. 11. Мойсеенко І. П. Управління інтелектуальним потенціалом : монографія / І. П. Мойсеенко. – Львів : Аверс, 2007. – 304 с. 12. Семикіна М. В. Інтелектуальний потенціал: соціальні виміри використання та розвитку : колективна монографія / М. В. Семикіна, В. І. Гунько, С. Р. Пасека ; за ред. М. В. Семикіної. – Черкаси : Вид. ТОВ "МАКЛАУТ", 2012. – 336 с. 13. Супрун В. А. Інтелектуальний капітал: Головний фактор конкурентоспособності економіки в ХХІ веке : монографія / В. А. Супрун. – М. : Комкнига, 2006. – 192 с. 14. Стюард Томас А. Інтелектуальний капітал. Новий источник богатства организаций / А. Стюард Томас ; пер. с англ. В. Ноздриной. – М. : Поколение, 2007. – 368 с. 15. Хаустова В. Є. Оцінка вартості бізнесу суб'єктів господарювання (на прикладі металургійної галузі України) : монографія / В. Є. Хаустова, І. Г. Курочкіна. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2009. – 268 с. 16. Управління інтелектуальною власністю : монографія / за ред. П. М. Цибульова. – К. : К. І. С., 2005. – 448 с. 17. Чмутова І. М. Капітал підприємства: аналіз, оцінка, інструменти управління та роль банківської системи у його фінансуванні : монографія / І. М. Чмутова, О. В. Пересунько. – Х. : ФОР Павленко О. Г. ; ВД "ІНЖЕК", 2010. – 480 с. 18. Есипов В. Е. Оценка бизнеса / В. Е. Есипов, Г. А. Маховикова, В. В. Терехова. – 2-е изд. – СПб. : Питер, 2006. – 464 с. 19. Положення (Національний стандарт 1) оцінки майна "Загальні засади оцінки майна і майнових прав" // Оцінка прав на об'єкти інтелектуальної власності : тематична збірка / укл. П. М. Цибульов, Г. Н. Сердюк, С. М. Болелій. – К. : Інститут інтелектуальної власності і права, 2005. – 314 с. 20. Отенко І. П. Аналіз та оцінка стратегічного потенціалу підприємства : наукове видання / І. П. Отенко, Л. М. Малиарєць, Г. А. Івашченко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2007. – 348 с. 21. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні : Закон України // Оцінка прав на об'єкти інтелектуальної власності : тематична збірка / укл. П. М. Цибульов, Г. Н. Сердюк, С. М. Болелій. – К. : Інститут інтелектуальної власності і права, 2005. – С. 39–50. 22. Доронін А. В. Поведінка персоналу виробничої організації. Оцінка, управління, розвиток : монографія / А. В. Доронін. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2008. – 320 с. 23. Михайліченко Г. І. Інноваційний потенціал туристичного підприємства / Г. І. Михайліченко // Економіка розвитку. – 2013. – № 1(65). – С. 110–117. 24. Fan J. P. H. Innovation or imitation? The role of intellectual property rights protections / J. P. H. Fan, S. L. Gillan, X. Yu // Journal of Multinational Financial Management. – 2013. – No. 6(3). – Pp. 208–234. 25. Zhuravlyova I. V. Empirical analysis of the intellectual capital functioning processes and their impact on enterprise performance / I. V. Zhuravlyova // Actual Problems of Economics. – 2013. – No. 142(4). – Pp. 119–127. 26. Bontis N. Assessing knowledge assets: A review of the models used to measure intellectual capital / N. Bontis // International Journal of Management Reviews. – 2001. – No. 3(1). – Pp. 41–60.

References: 1. Bendikov M. Intellektualnyi kapital razvivayushcheyiya firmy: problemy identifikatsii i izmereniia [Electronic resource] / M. Bendikov, E. Dzhamay. – Access mode : <http://www.cfin.ru/press/management/2001-4/01.shtml>. 2. Butnik-Siverskiy O. B. Intellektualnyi kapital (teoreticheskiy aspekt) [Electronic resource] / O. B. Butnik-Siverskiy. – Access mode : http://www.ipdo.kiev.ua/files/articles/butnik-siverskiy_intelektual_capital_theoretical_aspect.doc. 3. Bruking E. Intellektualnyy kapital / E. Bruking ; per. s angl. pod red. L. N. Kovalik. – SPb. : Piter, 2001. – 288 p. 4. Varfolomeeva Yu. A. Intellektualnaya sobstvennost v usloviakh innovatsionnogo razvitiya : monografiya / Yu. A. Varfolomeeva. – M. : Os-89, 2006. – 144 p. 5. Gavkalova N. L. Formuvannya ta vykorystannya intelektualnoho kapitalu : naukovе vydannya / N. L. Gavkalova, N. S. Markova. – Kh. : Vyd. KhNEU, 2006. – 252 p. 6. Doronina M. S. Sotsialnyi kapital vyrobnychoi orhanizatsii : monografiya / M. S. Doronina, A. I. Nechepurenko ; za zah. red. dokt. ekon. nauk, profesora Doroninoi M. S. – Kh. : Vyd. KhNEU, 2011. – 232 p. 7. Ivanov Yu. B. Konkurentni perevahy pidpriemstva: otsinka, formuvannya ta rozvytok : monografiya / Yu. B. Ivanov, P. A. Orlov, O. Yu. Ivanova. – Kh. : VD "INZhEK", 2008. – 352 p. 8. Otsinka i diahnostyka finansovoi stiiikosti pidpriemstva : monografiya / M. O. Kyzym, V. A. Zabrodskiy, V. A. Zinchenko et al. – Kh. : Vydavnychiy Dim "INZhEK", 2003. – 144 p. 9. Kyzym M. O. Otsinka yakosti tsilovykh program derzhavnoi pidtrymky rozvytku maloho biznesu : monografiya / M. O. Kyzym, I. Yu. Matiushenko, N. I. Poltarak. – Kh. : VD "INZhEK", 2009. – 328 p. 10. Kozыrev A. N. Otsenka stoimosti nematerialnykh aktivov i intellektualnoi sobstvennosti / A. N. Kozыrev, V. L. Makarov. – M. : Interreklama, 2003. – 352 p. 11. Moiseienko I. P. Upravlinnia intelektualnym potentsialom : monografiya / I. P. Moiseienko. – Lviv : Avers, 2007. – 304 p. 12. Semykina M. V. Intellektualnyi potentsial: sotsialni vymiry vykorystannya ta rozvytku : kolektivna monografiya / M. V. Semykina, V. I. Hunko, S. R. Pasiaka ; za red. M. V. Semykinoi. – Cherkasy : Vyd. TOV "MAKLAUT", 2012. – 336 p. 13. Suprun V. A. Intellektualnyy kapital: Glavnyi faktor konkurentosposobnosti ekonomiki v XXI veke : monografiya / V. A. Suprun. – M. : Kom-kniga, 2006. – 192 p. 14. Styuard Tomas A. Intellektualnyy kapital. Novyi istochnik bogatstva organizatsiy / A. Styuard Tomas ; per. s angl. V. Nozdriной. – M. : Pokolenie, 2007. – 368 p. 15. Khaustova V. Ye. Otsinka vartosti biznesu subiektiv gosподariuvannya (na prykladі metalurhiinoi haluzi Ukrainy) : monografiya / V. Ye. Khaustova, I. H. Kurochkina. – Kh. : VD "INZhEK", 2009. – 268 p. 16. Tsybulov P. M. Upravlinnia intelektualnoiu vlasnistiu : monografiya / za red. P. M. Tsybulova. – K. : K. I. S., 2005. – 448 p. 17. Chmutova I. M. Kapital pidpriemstva: analiz, otsinka, instrumenty upravlinnia ta rol bankivskoi systemy u yoho finansuvanni : monografiya / I. M. Chmutova, O. V. Peresunko. – Kh. : FOP Pavlenko O. H. ; VD "INZhEK", 2010. – 480 p. 18. Esipov V. E. Otsenka biznesa / V. E. Esipov, G. A. Makhovikova, V. V. Terekhova. – 2-e izd. – SPb. : Piter, 2006. – 464 p. 19. Polozhennia (Natsionalnyi standart 1) otsinky maina "Zahalni zasady otsinki maina i mainovykh prav" // Otsinka prav na obiekty intellektualnoi vlasnosti : tematichna zbirka / uкл. P. M. Tsybulov, H. N. Serdiuk, S. M. Bolieliyi. – K. : Instytut intellektualnoi vlasnosti i prava, 2005. – 314 p. 20. Otenko I. P. Analiz ta otsinka stratehichnoho potentsialu pidpriemstva : naukovе vydannya / I. P. Otenko, L. M. Maliarets, H. A. Ivashchenko. – Kh. : Vyd. KhNEU, 2007. – 348 p. 21. Pro otsinku maina, mainovykh prav ta profesiinu otsinochnu diialnist v Ukraini : Zakon Ukrainy // Otsinka prav na obiekty intellektualnoi vlasnosti : [tematichna zbirka] / uкл. P. M. Tsybulov, H. N. Serdiuk, S. M. Bolieliyi. – K. : Instytut intellektualnoi vlasnosti i prava, 2005. – Pp. 39–50. 22. Doronin A. V. Povedinka personalu vyrobnychoi orhanizatsii. Otsinka, upravlinnia, rozvytok : monografiya / A. V. Doronin. – Kh. : VD "INZhEK", 2008. – 320 p. 23. Mykhailichenko H. I. Innovatsiyni potentsial turystychnoho pidpriemstva / H. I. Mykhailichenko // Ekonomika rozvytku. – 2013. – No. 1(65). – Pp. 110–117. 24. Fan J. P. H. Innovation or imitation? The role of intellectual property rights protections / J. P. H. Fan, S. L. Gillan, X. Yu // Journal of Multinational Financial Management. – 2013. – No. 6(3). – Pp. 208–234. 25. I. V. Zhuravlyova Empirical analysis of the intellectual capital functioning processes and their impact on enterprise performance / I. V. Zhuravlyova

// Actual Problems of Economics. – 2013. – No. 142(4). – Pp. 119–127. 26. Bontis N. Assessing knowledge assets: A review of the models used to measure intellectual capital / N. Bontis
// International Journal of Management Reviews. – 2001. – No. 3(1). – Pp. 41–60.

Інформація про автора

Воликов Володимир Володимирович – канд. екон. наук, начальник науково-дослідного сектору Харківського національного економічного університету (61166, Україна, м. Харків, пр. Леніна, 9а, e-mail: vvv@hneu.edu.ua).

Информация об авторе

Воликов Владимир Владимирович – канд. экон. наук, начальник научно-исследовательского сектора Харьковского национального экономического университета (61166, Украина, г. Харьков, пр. Ленина, 9а, e-mail: vvv@hneu.edu.ua).

Information about the author

V. Volikov – Ph.D. in Economics, Head of Scientific and Research Centre of Kharkiv National University of Economics (9a Lenin Ave., 61166, Kharkiv, Ukraine, e-mail: vvv@hneu.edu.ua).

Рецензент

докт. екон. наук,

професор Ястремська О. М.

Стаття надійшла до ред.

17.04.2013 р.